

En klövvård tack!

Hur mår egentligen klövarna på dina får? Vilka rutiner har du för klövvård i din besättning?

Att kontrollera fårens klövar och vid behov verka dem är en viktig rutin för att förebygga problem och hältor. Fårens klövar bör ses om och eventuellt verkas minst 2 gånger per år. Vissa individer kan behöva verkas oftare. Om fåren går på hårt underlag eller torra, steniga beten behöver kanske bara enstaka djur i flocken verkas. Se till att du har en bra arbetsställning och god belysning under arbetet. Om djuren har gått under långt tid på mycket torrt underlag kan hornet i klöven bli extremt hårt vilket gör den svårverkad. För att undvika detta kan man med fördel

förlägga arbetet med klövvård efter det att djuren gått på bete några regniga dagar. Bra verktyg för verkning av fårklövar är en vass klövtång eller sekator.

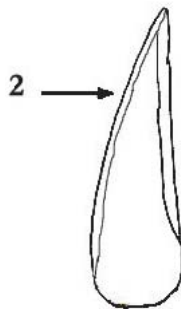
Verka inte fårens klövar inne på ströbädden och var noga med att plocka bort spill, som kan utgöra en smittorisik, efter verkningen. Verkningen går ut på att ta bort överflödigt horn, se till att belastningen på klövhornet blir riktig och kontrollera om skador eller inflammationer förekommer. Verka bara djur vars klövar behöver verkas. Verka inte mer än nödvändigt och absolut inte så att det börjar blöda. Är klöven mycket smutsig, kan det vara svårt att se hur den ser ut och var man skall verka. Borsta i så fall rent klöven. Gör även försiktigt rent i klövspalten men tänk på att huden här är tunn och känslig.

Börja med att klippa bort den del av väggen som vuxit ner under klöven och ligger som en ficka över sulan. Ta bort smuts,

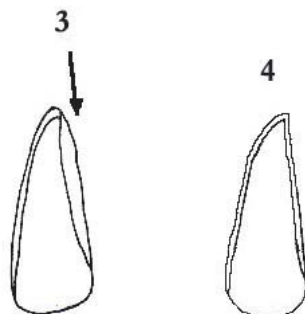
Klövverkning steg för steg

Verkningen börjar med att klippa bort klöväggens överskottshorn.

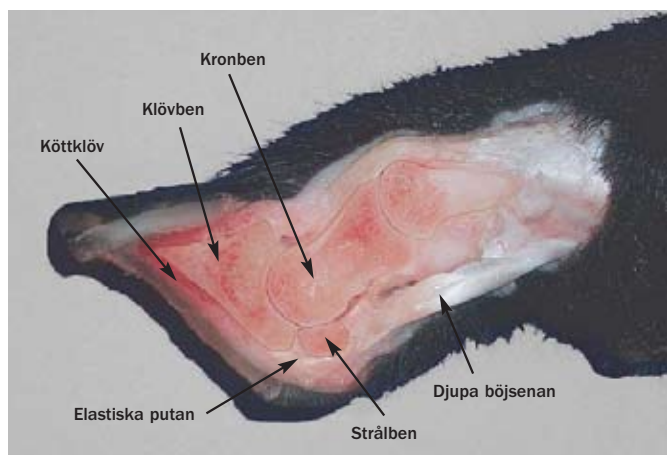
Tån verkas. Bilden visar en klöv med mycket förvuxen tå.

Klöven är färdigverkad. Lagg märke till den vita linjen som syns på en nyverkad klöv.

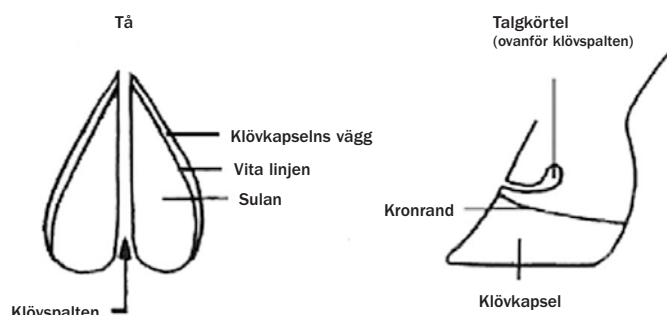
grus och annat som kan ha fastnat. Klipp därefter tån men inte så långt in att det börja blöda. Klipp klövväggen på insidan och utsidan av klövhalvan så att klöven får den rätta formen. Lämna väggen så att den "sticker ut" ett par millimeter nedanför sulan. Ballen skall bara verkas om överflödigt horn eller fickbildning behöver tas bort. Gör likadant med den andra klövhalvan. Om klövarna har varit kraftigt förvuxna, bör verkningen ske i åtminstone två omgångar. I annat fall kommer benvinklarna att ändras för mycket och för snabbt, och det kan vara smärtsamt för djuret. Desinficera klövtången mellan varje djur om det finns problem med smittsamma klövsjukdomar i besättningen. Tjära kan penslas i klövspalten efter avslutad verkning. Det har bakteriedödande och uttorkande effekt.

Så här är fårklöven uppbyggd!

Fårets fot består av de båda klövhalvorna och den mellanliggande klövspalten. Den yttre delen av klöven utgörs av klövkapseln. Den består av horn och har inga nerver eller blodförsörjning, precis som människans naglar. Klövbena, strålbena och nedre delen av kronbenet ligger innanför klövkapseln. Mellan klövkapseln och klövbena finns köttklöven. Köttklöven innehåller bland annat nerver och blodkärl som näringsförsörjer de hornbildande cellerna. Påverkan på köttklöven orsakar smärta och blödning. Sett underifrån består klöven utifrån av klövkapselns vägg, vita linjen och sulan. Bakom på klöven finns ballen. Elastiska putan är en elastisk vävnad som ligger som kuddar i bakre delen av klöven. Den fungerar som stötdämpare och som skydd mot klämskador. Ovanför klövspalten på framsidan av klöven finns en talgkörtel.

Klövkapselns hornlager bildas från hornceller i köttklöven. Efterhand som nya celler bildas dör de gamla och de döda cellerna kommer att ingå i klövkapseln. Klövkapselns vägg växer från kronranden och nedåt. Väggen skall bära djurets vikt. Därför ska den sluta någon millimeter nedanför sulan. Sul- och ballhornet har en stötdämpande funktion och är mjukare än vägg-

och tåhornet. Om djuret gått på fuktigt underlag en längre tid, kan sul- och ballhornet bli uppmjukat och fuktigt. Det kan leda till att skador och inflammationer uppstår. Vita linjen utgör övergången mellan vägg och sula. Den består av omogen hornvävnad och är känslig för yttre påverkan.

Klövväggen växer några millimeter varje månad

Om djuret rör sig mycket på hårt underlag slits väggen i samma takt som den växer. Sulhornet växer i den takt som behövs, dvs. hårt mottryck ger snabbare tillväxt. Hos framför allt installerade får på djupströ slits emellertid inte klövväggen i samma takt som hornet växer. Hornet är hårdare i främre delen av klöven och slits inte så snabbt som sul- och ballhornet. När vägg- och tåhorn växer ökar belastningen på bakre delen av klöven. Slitaget i ballområdet ökar och i tån minskar det. När vikten förläggs bakåt i klöven uppkommer en påfrestning på djupa böjsenans infästning som kan vara smärtsam. För att parera för smärtan antar djuret en tävd benställning, vilket ytterligare försämrar klövens normala nedslitning. Följden blir att tån blir längre och klövväggen växer in under klöven. Vikten på klöven förläggs mer och mer bakom. Till slut blir det en felaktig vinkel i tån och klövleden.

Lägg grunden till en bra klövhälsa!

Under 2004 genomfördes en klövhälsoinventering där ca 12 % av Sveriges färbesättningar deltog (26 000 tackor) och en studie på sammanlagt 569 slaktade och nödslaktade tackor i Mellansverige. Resultatet från dessa studier visade att klövvården på får var eftersatt i Sverige och att så många som 70 % i normalslakten och 88 % av nödslaktade tackor hade anmärkningar på sina klövar. I samband med denna studie hittades också det första fallet av fotröta i Sverige. Sedan dess har intresset för fårens klövar och dess vård ökat avsevärt vilket förhoppningsvis lett till att fårens klövstatus blivit bättre!

Se till att lägga grunden för en bra klövhälsa i din besättning genom att ha som rutin att kontrollera dina djurs klövar och verka dem vid behov!

Karin Granström

Läs mer om klövvård och klövsjukdomar i denna broschyr. Den kan beställas på Jordbruksverket.